

דברי תורה שי צבי חובת הלבבות מיוסד עפ"י ספה"ק

דברים

מעורב זו, עושה בחשקות יותר גדול, והולך אש להצת המנוה למרחוק, והמנוה נחשבת ככפלים, עכ"ד.

ולפי זה נמצא כי לא רק אלל המזכה את הרבים, נכפל סך זכויותיו, אלא גם אלל אלו שזיכה אותם, כי מאחר שכת אחר מעורב בזכויותיהם, הרי הן גדולות ומשובות ככפלים. ואם כן יפה קאמר המדרש 'עליו תבא ברכת טוב' אין בתיב בא, אלא 'ועליהם', המוכיח והמתובה. כי כשם שהמוכיח נוקפים על חשבונו זכויות כל האנשים שתיקן את נפשו, וממילא סך זכויותיו נכפל מדי יום, כן גם המקבל תוכחה, יש למנוותיו חשיבות גדולה, ונחשבות ככפלים ממנוות אחרות כיוצא בהן.

והנה איתא בגמרא (סוטה יד.): מפני מה נתאוו משה רבינו ליכנס לארץ ישראל. אלא כך אמר משה. הרבה מנוות נטוו ישראל, ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל. לכן אני לארץ, כדי שיתקיימו כולם על ידי. אמר לו הקד"ה, כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך כאילו עשיתם, ע"כ.

ודקדק המהרש"א (חידושי אגדות שס), איך קאמר שהיה מבקש לקיים המנוות כדי לקבל שכר עליהן, הא אמרינן אל תהיו כעצדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס. ותירץ, דלא אמרינן הכי אלא במנוה שכבר נתחייב בה, אלל הכא שעדיין לא בא לארץ ישראל ששם חיוז המנוות, שפיר מצי לבקש משום קצול שכר, עכ"ד.

ולפי זה יש לומר גם הכא, שכל הזכויות הנוספות ונכפלות, הן למוכיח והן למקבל תוכחה, הרי האדם אינו חייב בהן, כי ליכא חיוז בתורה לא להוכיח [מלבד צרואה חצירו עובר עצירה] ולא לקבל תוכחה, ואם כן שפיר דמי לעשותם כדי לקבל שכר, ולא קשיא מה שכתב המדרש שמשה רבינו הוכיח את ישראל כדי ליטול צרכות.

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל. וצמדרש (ילקוט, רמז תשנ"ג) איתא: מי שהוא מוכיח חברו שיחזור בו, נוטל ברכות, שנאמר (משלי כד, כה) 'ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב'. אותו המתובה אם קבל עליו וחזר בו, אף הוא מקבל ברכות, 'עליו תבא ברכת טוב' אין בתיב בא, אלא 'ועליהם', המוכיח והמתובה, לכך הוכיח משה את דורו, ע"כ. ויש להבין היתכן שמשה רבינו הוכיח את דורו כדי לקבל צרכות, והא לאו משנת חסידים היא, וכדתינין (אבות א, א) 'אל תהיו כעצדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס'.

ובברך משה (בפרשתו, עמוד ט.) דקדק עוד, איך יתכן שתבא אותה צרכה שזה עשה על המוכיח ועל המקבל תוכחה, והלא משורת הדין מגיע למוכיח שכר גדול פי כמה, שהרי זכות הרבים תלוי בו.

ויש להוסיף ולהעצים הקושיא, על פי מה שהפליג בחובות הלבבות (שער אהבה ה, פרק ו) צמעת המזכה את הרבים ומלמד תורה לאחרים, וכתב, כי אפילו אם יגיע אדם למדרגת הנביאים, עדיין לא יגיע למספר הזכויות שיש למי שמורה לבני אדם הדרך הישרה, ומקרב את הרשעים לעבודת הצורא, משום שכל זכויות האנשים שתיקן את נפשו, נוקפות על חשבונו, ונמצא סך זכויותיו נכפל מדי יום, וכך עד עולם, עכ"ד. ולפי זה איך יתכן שיקבל המקבל תוכחה שכר כמוכיח, והרי המוכיח ומדריך את הרבים בדרך התורה, אמרינן שזכותיו נכפלות על ידי זכויות האנשים שתיקן את נפשו.

ויתבן לתרן על פי מה שכתב צישמח משה (פרשת וארא, ד"ה צמדרש רבה), כי העובר עצירה על ידי מסית, גרע טפי מהעובר על ידי עצמו, כי על ידי מסית עושה בחשקות יותר גדול, ומזיק מאד לרחוק, עכ"ד.

וכתב צנרן משה (פרשת ואחשון, עמוד מג.), כי לעומת זאת גם כשאדם עושה מנוות ומעשים טובים מחמת שנתעורר לזה על ידי אחר, יש לו חשיבות גדולה יותר מאילו עושה הדבר על פי עצמו, כי מאחר שכת אחר

הכל מאה זון. והריוה השני כפל אחד בלבד, והיו לו סחורות רבות, והגיעו לידו עשרת אלפי זוזים. והיה ריוח הסוחר הראשון עם רוב כפלי הריוח תשעים זון ועשרה חלקים מאחד עשר חלק בזון, והיה ריוח הסוחר השני חמשת אלפים זוזים עם מעט כפל הריוח. ובן, אחי, מי שאין מתקן אלא נפשו בלבד, תהיה זכותו מעטה, ומי שמתקן נפשו ונפשות רבות, תכפל זכותו כפי זכויות כל מי שיתקן לאלהים, עכ"ד.

א) וזה לשונו: וראוי לך אחי לדעת, כי זכויות המאמין, אפילו אם יהיה מגיע אל התכלית הרחוקה בתקן נפשו לאלהים יתברך, ואילו היה קרוב לנביאים במדותם הטובות ומנהגיהם המשובחים והשתדלותם בעבודת הבורא ואהבתם הזכה בו, אינם זכויות מי שמורה בני אדם אל הדרך הטובה, ומיישר הרשעים אל עבודת הבורא, שזכויותיו נכפלות בעבור זכויותם בכל הימים ובכל הזמנים. והמשל בזה משני סוחרים הגיעו אל המדינה, הריח אחד מהם בסחורה אחת שהיתה בידו עשרת כפלי הקרן, והיה